

NIJZ

Nacionalni inštitut
za javno zdravje

Ada Hočevar Grom, Tit Albreht

JAVNO ZDRAVJE

Definicija javnega zdravja

➤ znanost in spretnost preprečevanja bolezni, krepitev zdravja in podaljševanje življenja s pomočjo organiziranih naporov družbe

Definicija zdravja po Svetovni zdravstveni organizaciji (1948)

➤ zdravje ni le odsotnost bolezni, ampak tudi duševno, telesno, čustveno in socialno ugodje/blagostanje (well-being)

KLJUČNE FUNKCIJE JAVNEGA ZDRAVJA

- Spremljanje zdravja, zdravstvenega varstva in blaginje prebivalstva
- Pripravljenost za obvladovanje zdravstvenih tveganj in nevarnosti za zdravje
- Varovanje zdravja (obvladovanje nalezljivih bolezni ter ukrepanje na področju okolja in zdravja, zdravja pri delu, pitne vode in varne hrane)
- Krepitev zdravja in zmanjševanje neenakosti v zdravju
- Preprečevanje in zgodnje odkrivanje bolezni
- Upravljanje in vodenje na področju javnega zdravja
- Zagotavljanje kritične mase usposobljenih in kompetentnih strokovnjakov javnega zdravja
- Zagotavljanje trajnostnega financiranja in učinkovite organizacijske strukture
- Zagovorništvo, komunikacija in mobilizacija skupnosti za zdravje
- Raziskovanje na področju javnega zdravja v podporo politikam in ukrepom

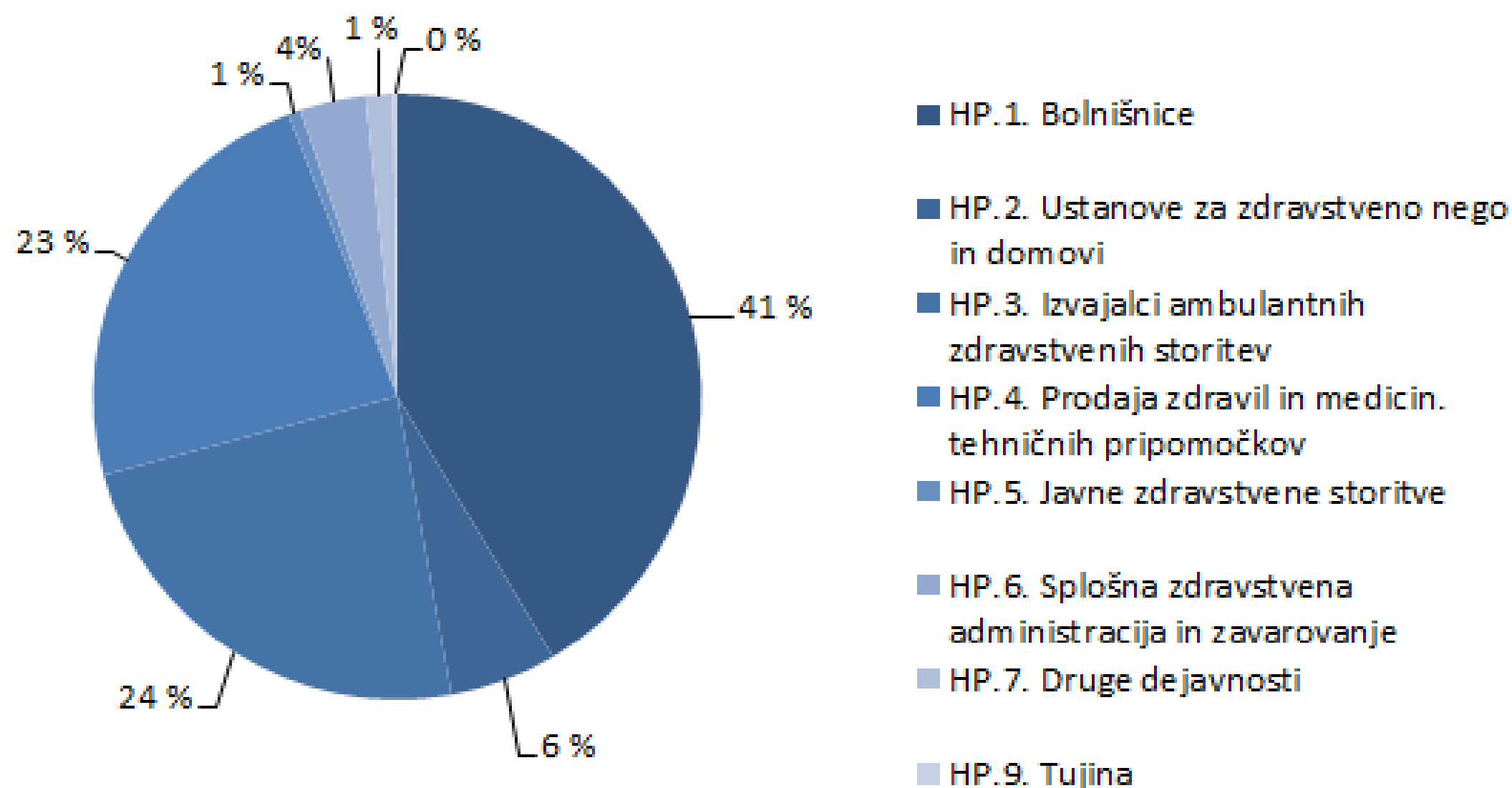
**“You have a rare condition called ‘good health’.
Frankly, I’m not sure how to treat it.”**

„For decades, public health had been the stepchild clad in rags in the world of medicine, eclipsed by novel surgeries and the drama of the emergency room.....The big problem is that when public health is successful, nothing happens, because we`ve prevented it from happening.“

(A booster shot for public health, Stephen Smith, Boston Globe 1.7.2003)

IZDATKI PO VRSTAH ZDRAVSTVENE DEJAVNOSTI

© SURS

IZDATKI PO RAZLIČNIH SKUPINAH DEJAVNOSTI

	Skupaj	Centralna država	Lokalna država	Skladi socialne varnosti	Družbe brez zavarovalnic	Zavarovalnice	Gospodinjstva	NPISG
Nameni zdravstvenega varstva 2011	3.201.234	124.449	25.666	2.209.376	40.655	421.762	377.290	2.036
HC.1. Storitve kurativnega zdravljenja	1.674.305	2.931	1.465	1.366.714	-	148.120	155.043	33
HC.2. Storitve rehabilitacije	70.742	2.115	-	31.280	-	24.364	12.168	815
HC.3. Storitve dolgotrajne zdravstvene oskrbe	273.759	13.115	-	253.821	-	2.921	3.903	-
HC.4. Pomožne zdravstvene storitve	105.634	-	-	70.610	-	30.904	4.120	-
HC.5. Zdravila in medicinsko tehnični pripomočki	735.374	607	23	366.457	-	166.060	202.057	170
HC.6. Preventivne in javne zdravstvene storitve	122.881	11.841	3.378	74.873	30.663	1.107	-	1.019
HC.7. Upravljanje v zdrav. varstvu in zdrav. zavarovanju	107.347	18.540	-	40.521	-	48.285	-	-
HC.R.1. Investicije	111.192	75.300	20.800	5.100	9.992	-	-	-

EVROPSKA STRATEGIJA ZDRAVJA IN EVROPSKI AKCIJSKI NAČRT ZA KREPITEV ZDRAVJA

Regional Committee for Europe
Sixty-second session

Malta, 10–13 September 2012

Health 2020:
a European policy framework
supporting action across government
and society for health and well-being

Regional Committee for Europe
Sixty-second session

Malta, 10–13 September 2012

European Action Plan
for Strengthening Public Health
Capacities and Services

TEMELJNE NALOGE JAVNEGA ZDRAVJA

- merjenje ravni zdravstvenega stanja prebivalstva in njegovo spremljanje
- analiziranje povezanosti med zdravstvenimi pojavi in dejavniki, ki vplivajo na njihov razvoj
- javnozdravstveno ukrepanje
- vrednotenje učinkovitosti javnozdravstvenih ukrepov

DESET NAJVEČJIH DOSEŽKOV JAVNEGA ZDRAVJA PREJŠNJEGA STOLETJA

- Cepljenje
- Varnost v prometu
- Varna delovna mesta
- Obvladovanje nalezljivih bolezni
- Zmanjšana umrljivost zaradi srčno-žilnih bolezni in možganske kapi
- Varna in zdrava hrana
- Zdrave matere in otroci
- Planiranje družine
- Fluoriranje pitne vode
- Prepoznanje kajenja kot dejavnika tveganja za zdravje in njegovo omejevanje

JAVNO ZDRAVJE V SLOVENIJI

JAVNO ZDRAVJE V SLOVENIJI

TRADICIJA

ZGODOVINSKI MEJNIKI

- Leta 1923 v Ljubljani ustanovljen Higienski zavod, kot osrednja slovenska ustanova za izvajanje higiensko epidemiološke in preventivne službe.
- Dr. Ivo Pirc (1891 – 1967), utemeljitelj javnega zdravja v Sloveniji
- Od leta 1945 do 1963 Centralni higienski zavod, pozneje do leta 1978 Zavod SRS za zdravstveno varstvo in nato Univerzitetni zavod za zdravstveno in socialno varstvo
- Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije in območne zavode za zdravstveno varstvo je pod tem imenom ustanovila Vlada RS konec leta 1992 na podlagi Zakona o zdravstveni dejavnosti.
- Nacionalni inštitut (NIJZ) za javno zdravje deluje od 1.1.2014 in združuje v enovito organizacijo prejšnji Inštitut za varovanje zdravja in devet območnih zavodov za zdravstveno varstvo.
- Poleg NIJZ je bil s 1.1.2014 ustanovljen Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano (NLZOH)

JAVNO ZDRAVJE V SLOVENIJI

ZAKONODAJA

Zakon o zdravstveni dejavnosti (ZZDej) 1.

➤ Dopolnitve ZZDej so prinesle novo organizacijo ustanov na področju javnega zdravja, in sicer so se nekdanji Inštitut za varovanje zdravja (NIJZ) in devet območnih zavodov za zdravstveno varstvo (OE) preoblikovali v dva nova javna zavoda, in sicer v:

➤ **Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ)**

In

➤ **Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano (NLZOH)**

Zakonske podlage za NIJZ

- NIJZ s svojimi devetimi območnimi enotami (OE NIJZ) predstavlja temeljno nacionalno mrežo izvajalcev dejavnosti javnega zdravja.
- NIJZ izvaja dejavnost javnega zdravja.
- Pri uresničevanju svojega programa sodelujejo NIJZ z območnimi enotami ter ustrezni inštituti Medicinske fakultete kot enoten strokovno tehnološki sistem na podlagi metodološke in vsebinske poenotenosti.

Zakonske podlage in vsebine za NLZOH

Opređeljene dejavnosti NLZOH

- laboratorijsko dejavnost,
- izobraževanje in usposabljanje strokovnjakov,
- izvajanje obveščanja in poročanja,
- izvajanje raziskovalne dejavnosti.

Ključni zakoni

- Zakon o zdravstveni dejavnosti (ZZDej, Ur.l. RS, št. 9/1992)
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (OEZZ, Ur.l. RS, št. 9/1992)
- Zakon o zbirkah podatkov s področja zdravstvenega varstva (ZZPPZ Ur.l. RS, št. 65/2000)
- Zakon o nalezljivih boleznih (ZNB, Ur.l. RS, št. 69/1995)

SOCIALNOMEDICINSKA, HIGIENSKA, EPIDEMIOLOŠKA IN ZDRAVSTVENO-EKOLOŠKA DEJAVNOST OBSEGA (ZZDEJ):

- proučevanje in spremljanje zdravstvenega stanja in drugih razmer, ki vplivajo na zdravje prebivalstva, ter spremljanje izvajanja ukrepov za odkrivanje in odpravljanje zdravju škodljivih ekoloških in drugih dejavnikov ter ukrepov za krepitev, ohranitev in povrnitev zdravja ljudi;
- pripravljane strokovnih podlag za razvoj in organizacijo zdravstvene dejavnosti in za učinkovito zdravstveno ekonomiko ter upravljanje pri uresničevanju zdravstvenega varstva;

SOCIALNOMEDICINSKA, HIGIENSKA, EPIDEMIOLOŠKA IN ZDRAVSTVENO- EKOLOŠKA DEJAVNOST OBSEGA (ZZDEJ):

- strokovno izobraževalno, znanstvenoraziskovalno in strokovno publicistično delo na tem področju;
- načrtovanje, predlaganje in usklajevanje ukrepov in postopkov za napredek zdravstvene vzgoje in zdravstvene kulture prebivalstva;
- sodelovanje pri oblikovanju in izvajanju zdravstvenega in zdravstveno-ekološkega informacijskega sistema.

Zakon o zdravstveni dejavnosti (ZZDej)

NIJZ opravlja znanstvenoraziskovalno in vzgojno-izobraževalno delo na svojem področju, pripravlja strokovne podlage za načrtovanje zdravstvenega varstva, za sprejemanje odločitev s tega področja in za strokovne naloge iz pristojnosti zdravniške zbornice; opravlja strokovne naloge za Svet za zdravje in za Zdravstveni inšpektorat ter se v zvezi s svojo dejavnostjo povezuje z drugimi zavodi na terciarni ravni.

JAVNO ZDRAVJE V SLOVENIJI

**MREŽA ZAVODOV IN
STROKOVNJAKOV**

NIJZ – OSREDNJA INSTITUCIJA JAVNEGA ZDRAVJA V SLOVENIJI

Dejavnost NIJZ obsega:

- zagotavljanje podatkov s področja zdravja in zdravstvenega varstva,
- spremljanje in ocenjevanje zdravja prebivalstva;
- varovanje zdravja ter pripravljenost na resne grožnje zdravju;
- krepitev zdravja in oblikovanje strokovnih podlag za sprejemanje zdravju naklonjenih politik;
- programe in ukrepe za preprečevanje bolezni;
- spremljanje in ocenjevanje zdravstvene dejavnosti;
- izobraževanje strokovnjakov javnega zdravja ter raziskave v javnem zdravju.

NIJZ predstavlja ekspertni nivo za podporo odločitvam, ki jih sprejema država na nacionalnem in lokalnem nivoju in, ki imajo posredni ali neposredni vpliv na zdravje populacije

OBMOČNE ENOTE (OE) NACIONALNEGA INŠTITUTA ZA JAVNO ZDRAVJE

- Območne enote so ustanovljene za območje več občin
- Na podlagi poznavanja zdravstvene problematike in specifičnih dejavnikov, ki so pomembni za zdravje lokalnega prebivalstva, nudijo lokalnim oblastem strokovna izhodišča za sprejemanje politik in ukrepov varovanja in krepitve zdravja na lokalnih ravneh.
- So izvajalci različnih aktivnosti in povezovalci med vladnimi in nevladnimi organizacijami v skupnosti.
- Njihova vloga je pomembna pri zagotavljanju strokovne podpore pri pripravi, izvajanju in vrednotenju ukrepov za izboljšanje zdravja.

OBMOČNE ENOTE NACIONALNEGA INŠTITUTA ZA JAVNO ZDRAVJE

- OE Celje
- OE Koper
- OE Kranj
- OE Ljubljana
- OE Maribor
- OE Murska Sobota
- OE Nova Gorica
- OE Novo mesto
- OE Ravne na Koroškem

NACIONALNI INŠTITUT ZA JAVNO ZDRAVJE

NIJZ

ORGANIZACIJA NIJZ

NIJZ je organiziran v centralno enoto in območne enote. Centralna enota (Trubarjeva 2, Lj.):

- Center za proučevanje in razvoj zdravja,
- Center za nalezljive bolezni,
- Center za zdravstveno ekologijo,
- Center za zdravstveno varstvo,
- Center za upravljanje programov preventive in krepitev zdravja,
- Center za informatiko v zdravstvu,
- Zdravstveno podatkovni center,
- Center za upravljanje projektov in raziskovalno dejavnost

Območne enote:

Območna enota Celje, Ipavčeva 18, Celje,

Območna enota Koper, Vojkovo nabrežje 4a, Koper,

Območna enota Kranj, Gosposvetska ulica 12, Kranj,

Območna enota Ljubljana, Zaloška 29, Ljubljana,

Območna enota Maribor, Prvomajska ulica 1, Maribor,

Območna enota Murska Sobota, Ulica Arhitekta Novaka 2b, Murska Sobota,

Območna enota Nova Gorica, Vipavska cesta 13, Rožna Dolina, Nova Gorica,

Območna enota Novo mesto, Mej vrti 5, Novo mesto,

Območna enota Ravne na Koroškem, Ob Suhi 5b, Ravne na Koroškem.

NIJZ izvaja dejavnost javnega zdravja, ki obsega (1):

epidemiološko spremljanje in proučevanje **zdravstvenega stanja** in ravni zdravja prebivalstva skupaj z **dejavniki, ki vplivajo na zdravje**, ter oblikovanje, uvajanje ukrepov za krepitev zdravja in preprečevanja bolezni ter spremljanje izvajanja in ocenjevanje učinkovitosti ukrepov in pripravo predlogov za izboljšanje;

NIJZ izvaja dejavnost javnega zdravja, ki obsega (2):

epidemiološko spremljanje, proučevanje, zgodnje zaznavanje **nalezljivih bolezn**i in drugih **groženj zdravju** prebivalstva, ocenjevanje tveganja, predlaganje, uvajanje in koordiniranje ukrepov za obvladovanje;

NIJZ izvaja dejavnost javnega zdravja, ki obsega (3):

spremljanje delovanja **systema zdravstvenega varstva** (dostopnosti, obsega, kakovosti in cenovne učinkovitosti) s pripravo predlogov za izboljšanje stanja in oblikovanje predlogov za nacionalne politike in strategije za razvoj zdravstvenega varstva;

NIJZ izvaja dejavnost javnega zdravja, ki obsega (4):

- ozaveščanje, izobraževanje in spodbujanje posameznikov za zdrav način življenja;
- načrtovanje, koordiniranje, vodenje in vrednotenje nacionalnih preventivnih in presejalnih programov;

NIJZ izvaja dejavnost javnega zdravja, ki obsega (5):

vodenje in upravljanje nacionalnih **podatkovnih zbirk** o zdravju, dejavnikih, ki vplivajo na zdravje in zdravstvenem varstvu;

NIJZ izvaja dejavnost javnega zdravja, ki obsega (6):

- sodelovanje pri oblikovanju in izvajanju **zdravstvenega informacijskega sistema**;
- priprava različnih strokovnih podlag, ekspertiz in mnenj s področja javnega zdravja;
- zagotavljanje in izvajanje **laboratorijske diagnostike**
- predlaganje podlag za javnozdravstvene politike;
- izvajanje drugih nalog s področja javnega zdravja;

Raziskovalna dejavnost (1)

Projekti s področja javnega zdravja

- domači raziskovalni projekti
- EU in drugi mednarodni raziskovalni projekti

Raziskovalna dejavnost (2)

- **EPAAC**: European Partnership in Action Against Cancer
- **CANCON**: Cancer Control
- **epSOS**: Smart Open Services - Open eHealth Initiative for a European Large Scale Pilot of Patient Summary and Electronic Prescription
- **PARENT**: Cross-border Patient Registries iNiTiative
- **SKUPAJ ZA ZDRAVJE**: Projekt Norveškega finančnega mehanizma

Publikacije

- Z zdravjem povezana vedenja mladostnikov v Sloveniji – izzivi in odgovori: izhodišča za oblikovanje politik
- Spremembe v vedenjih, povezanih z zdravjem mladostnikov v Sloveniji v obdobju 2002-2010
- Priporočila za ukrepanje v vrtcu ob nujnih stanjih in nenadno nastalih bolezenskih znakih
- Vsevladni pristop za zdravje in blaginjo prebivalcev in zmanjšanje neenakosti v zdravju
- Neenakosti v zdravju (SZO, NIJZ, CZR, MZ)
- Duševno zdravje v Sloveniji
- Zdravje v Sloveniji
- Zdravje in zdravstveno varstvo v Sloveniji (SURS, NIJZ)
- Spolna zloraba v otroštvu in materinstvu
- Zdravstveno statistični letopis

Zdravstveno varstvo

Slovenian Journal of Public Health (SJPH)

- Temeljna publikacija na področju javnega zdravja in primarnega zdravstvenega varstva v Sloveniji
- Namen revije, ki izhaja štirikrat letno, je spodbujati znanstveni razvoj na področju javnega zdravja v Sloveniji in na območju srednje in jugovzhodne Evrope.
- Revija doživela temeljito prenovo v letu 2003, ko smo uvedli strog recenzentski postopek
- Letno izidejo štiri redne številke z okoli 35 članki.
- Od leta 2009 je revija vključena v Social Science Citation Indeks (SSCI). Prvi izračun faktorja vpliva (IF) smo prejeli za leto 2011 in je 0,452.
- V elektronski obliki dostopna na spletnih straneh NIJZ
- Članki so prosto dostopni v polnem besedilu

Prenos znanja

- Svetovni dnevi
- Delavnice
- Strokovna srečanja
- Domače in mednarodne konference
- Sestanki EU projektov
- Izobraževalni programi
- Sodelovanje z mediji

Spletna stran (v prenovi):

www.nijz.si

Informacije:

info@nijz.si